

Sleachta as Léacht Uí Chadhain

Joe Steve Ó Neachtain a thug Léacht Uí Chadhain na bliana seo sa gColáiste Ollscoile, Baile Átha Cliath i dtús mhí Dheireadh Fómhair. Beidh an léacht ar fad á foilsiú níos deireannaí ach fuaireamar cead roinnt sleachta beaga spéisiúla a fhoilsiú.

Gaeilge a Chodail Amuigh

“Níl a fhios agam cén mheas a bheadh ag Máirtín Ó Cadhain ar an treo a bhfuil gluaiseacht an lae inniu ag lúbadh. Ba cheart go ndéarfá go mbeadh sé bródúil go bhfuil gluaiseacht bheo bhríomhar ag treabhadh léi go siorraí seasta cé gur mheas seisean go mbeadh an Ghaeilge i gCré na Cille ag an tráth seo. Tá scoth na Gaeilge dá labhairt ar mhórchuid cláracha sna meáin go fóill ach feictear dom de réir a chéile in ionad cúnamh agus cúrsaí a chur ar fáil do chraoltóirí a dteastódh feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge, go bhfuil lucht ceannais ag géilleadh agus ag glacadh le Gaeilge a chodail amuigh.”

Fearg Fearn Fearn

“Níl ins an nGaeilge ach fearg, fearg, fearg, a dúirt Máirtín Ó Cadhain fadó. Is deachar a bheith a súil lena mhalairt nuair a smaoiníonn tú ar na srutháin bheaga éagsúla atá i gcoimhlint lena chéile ar mhaith lena leas. Cuid de na srutháin ina n-uisce faoi thalamh ag iarraidh blas an fhíoruisce a athrú. Ní scéal leis an nGaeilge amháin é seo.”

Treo Trodach Amháin

“Is iomaí bealach le cat a mharú thar é a thachtadh le him’, a deireadh an seandream ach feictear domsa gur i dtreo trodach amháin atá na heagraíochtaí atá ag tógáil freagrachta as slánú na teangan orthu féin ag gluaiseacht. Cearta na Gaeilge sa gComhphobal Eorpach nó cé mhéid gearán a rinneadh le hOifig an Choimisinéara Teanga i dtaobh Comhairlí Contae nó eagraíochtaí stáit nach bhfuil ag comhlíonadh dualgais.”

Pleanáil Teanga

“Tá aithne pearsanta agam ar chuid de na daoine atá ag obair go dílis ar na pleananna [teanga]. Daoine den scoth. Níl níos fearr le fáil in Éirinn. Daoine nach ligfeadh do na pleananna a bheith ag cruinneáil dusta faoi dheireadh thiar thall nó is cinniúint orthu é. Ach faigheann na ba bás an fhad is a bhíonns an féar ag fás.”

Is Tábhachtaí an Drámaíocht

“Is tábhachtaí liom go mór fada an bród a bhaineann le dráma a chur ar stáitse do na sluaite atá sásta hallaí a líonadh go doras ar fud na Gaeltachta nó dream óg a fháil faoi réir le saibhreas an fhocal labhartha a chur i láthair na sluaite ag

Oireachtas na Gaeilge. Diabhal mórán aird ar an modh oibre seo a choinnigh an Ghaeilge beo ó ghlúin go glúin. Go deonach a dhéantar an obair sin ar bheagán aitheantais is ar phócaí folmha. Sílim gur ceart an cineál sin oibre a bheith ar chomhchéim leis an mbealach dúshlánach, atá riachtanach, ach a chothaíonn níos mó naimhdis ná mar is fiú é corruair.”

Gan Murchadh gan Mánas

“Ní léir dom go dtagann na Gaeltachtaí faoi chúram Foras na Gaeilge. Soir atá a ndearcadh, cé gur thiar ar fhad an chósta atá 90% dá bhfuil fanta don teanga laethúil labhartha. Sa driobaillín caol a bhfuil ainm na Gaeltachta luaite anois sa meacan a raibh Roinn na Gaeltachta mar ainm uirthi tráth. D’imigh Tuairisc.ie sna cearca fraoigh is d’fhág siad seanridirí cosúil liomsa nach mbaineann aon cheart de ríomhairí gan Murchadh gan Mánas.”

Cic sa Tóin ón nGaeltacht

“Níl an Ghaeltacht marbh ar chorr ar bith go fóill ná baol uirthi. Theastaigh cic mhaith sa tóin ó chuid de mhuintir na Gaeltachta a ócáidí freisin, mé féin san áireamh.”

Tír Ghaelach

“De bhuíochas chuile dhlí agus de bhuíochas neamhaird ranna rialtais agus de mhíle buíochas na corr coise a chuireann muid féin ina chéile, mothaím go bhfuil croí na tíre seo Gaelach go fóill. Dá laghad baint dá raibh agam le Ros na Rún, níl coirnéal sa tír nach gcastar mórchuid daoine liom, daoine nach bhfuil focal Gaeilge ina bpluic; iad ag gabháil a leithscéil ach iad fíorbhródúil agus fíorbhuíoch do maireann an teanga agus an cultúr.”

Gaelscoilíocht agus an Ghaeltacht

“Ag tráth a bhfuil bratach na Nua-Ghaeilge ina rith seoil ar fud na tíre de bharr sárobair na Gaelscolaíochta, mar shampla, tá mé díomúch go bhfuil crios ceantail an tsaoil nua ar thob an teanga labhartha a thachtadh. Is féidir a chur i mo leith go bhfuil mé áitiúil agus claonta agus tá. Ach níl mé ag iarraidh an sruth a stopadh ar aon mhuileann Gaeltachta a bhfuil an ceart tuillte go maith acu. Ní theastódh uaim ach nach ndéanfaí faillí sa dearcadh nua ar an sruth a choinnigh muilte na teanga labhartha ag meilt na bhfocal sna ceantair Ghaeltachta ar feadh an tsaoil.” ○